

بیایید به کمک هم شرکت تعاونی بهتری بنا کنیم

مقدمه

نتایج تحقیقات، تکنگراریها، نظارت و بررسیهای کارشناسان تعاون نشانگر این واقعیت است که بسیاری از شرکتهای تعاونی در روزها و ماههای اول تأسیس باشور و علاقمندی اعضای تشکیل دهنده شرکت مواجه هستند. اما بزودی پس از انتخاب هیئت مدیره و بازرسان و انتصاب مدیرعامل شوق و هیجان اعضاء در مشارکت و کمک در پیشبرد شرکت تعاونی به سردی می‌گراید.

اگر چه بعضی از مدیران شرکتهای تعاونی از کنار کشیدن اعضاء در باطن راضی هستند، ولی اکثریت قریب باتفاق آنها از حالت بی‌تفاوتی و بی‌اعتنائی اعضاء نسبت به سرنوشت شرکت خودشان شکایت دارند. بدین جهت گاهی جلسات مجامع عمومی غالباً خالی از عضو است. اعضاء علاقه‌ای به پیشرفت شرکت از خود نشان نمی‌دهند. معاملات آنها با شرکت انجام نمی‌شود. باید برای برطرف ساختن این حالت نامطلوب چاره‌اندیشی شود. در مجموعه حاضر کوشش شده نقش عضو در شرکت تعاونی، وظایف اعضاء و تعهدات شرکت در مقابل اعضاء با بیانی ساده و براساس نتایجی که از تحقیقات انجام شده بدست آمده در اختیار علاقمندان قرارگیرد.

امید است با مطالعه و بکارگیری مطالب آن امور تعاونیها رونق و گرمی بیشتری پیدا کند.

رفتار اقتصادی شرکتهای تعاونی باید طوری باشد که حتی رقیبهای تجاری آنها هم قادر به کتمان کردن صحت عمل آنان نباشند تا مین منافع اقتصادی اعضاء در شرکتهای تعاونی مانند اهرمی است که بوسیله آن می‌توان بارهای سنگین‌تری را جابجا کرد.

نمی‌توانند انجام دهند، با تمرکز نیروها و امکانات خود بصورت جمعی به انجام رسانند. خوب می‌دانیم که نیازهای بشر حدود و انتهای ندارد، در مقابل این همه خواسته‌ها، امکانات و معذورات کافی در

واقعی شرکت تعاونی آشنا شویم. تعاون با بیان ساده به معنی «همکاری» است. همکاری گروهی از افراد که دارای نیاز مشترک محسوس هستند و می‌خواهند کاری را که به تنهایی یا بدون کمک دیگران

عضویت در شرکت تعاونی شناخت تعاون

پیش از اینکه سخن از نقش عضو و آثار عضویت در شرکت تعاونی آغاز کنیم بسیار بجاست که با جنبه‌های انسانی و

اختیار نداریم. پس برای بهتر زیستن چه راهی را باید انتخاب کنیم؟ آیا بهتر است به تنهایی فکر و چاره‌اندیشی کنیم یا بیایم فکرها و مقهوراتمان را بر روی هم بریزیم و به کمک هم در راه رسیدن به هدف مشترک قدم برداریم. باید این مسأله را همواره در نظر داشته باشیم که تشکیل دادن شرکت تعاونی بخودی خود هرگز بعنوان هدف شناخته نشده است. تعاون وسیله‌ایست برای تسمکز نیروهای پراکنده و کار دستجمعی گروهی که با یکدیگر توافق فکری و روحی و مادی دارند تا از طریق تعاون به بهزیستی و رفاه مشترک برسند.

وقتی دامنه کار تعاونی را تا به این پایه وسعت می‌دهیم که بتواند تمام جنبه‌های مختلف زندگی و احتیاجات اقتصادی و اجتماعی ما را برآورده کند، آوردن یک تعریف کامل برای شرکت تعاونی کار آسانی نیست. سازمان بین‌المللی کار که یکی از سازمانهای مهم و معتبر جهانی و وابسته به سازمان ملل متحد است و هدفش پشتیبانی و حمایت از حقوق طبقات زحمتکش جهان است، تعریف نسبتاً کامل و قابل قبولی از تعاون داده است که در زیر ملاحظه می‌کنیم:

«شرکت تعاونی اجتماعی است مرکب از گروهی از اشخاص که داوطلبانه برای وصول به هدفی مشترک دورهم جمع شده، سازمانی اقتصادی که براساس دموکراسی اداره گردد، تشکیل دهند و هر یک بطور منصفانه در تأمین سرمایه لازم سهیم شوند و به سهم خود مسئولیت سود و زیان ناشی از عملیاتی را که خود فعالانه در آن شرکت داشته‌اند برعهده

اعضاء انتظار دارند جنسی را که از شرکت تعاونی خود تهیه می‌کنند. بدون تقلب و تزویر و کم‌فروشی باشد. در شرکت تعاونی عبارت (همین که هست) بهیچوجه پذیرفته نیست. هیچ مدیرعاملی حق ندارد بگوید ما که سازنده آن جنس نیستیم و مسئولیتی نداریم. مدیرعامل و مسئولان خرید شرکت، در برابر اعضاء مسئول هستند و موظفند بهترین جنس از مرغوب‌ترین نوع را در فروشگاه تعاونی عرضه کنند و همواره در برابر اعضاء پاسخگو باشند.

گیرند» با موشکافی و توجه بیشتر به عبارات و کلمات این تعریف می‌توان به خصوصیات و اصول این مکتب جدید خصوصاً از جهت ارتباط آن با مسائل عضویت پی‌برد.

تعاون و عضویت

۱ - مهمترین خصوصیت بارزی که در هیچیک از انواع شرکتهای تجاری وجود ندارد، این است که شرکت تعاونی از اجتماع افراد تشکیل می‌شود نه سرمایه‌های ایشان، سرمایه واقعی و عامل اصلی موفقیت یا شکست یک شرکت تعاونی اعضای آن است.

اگر شرکتی سرمایه عظیم فراهم آورد ولی در اعضاء ایمان و اعتقادی به کار جمعی و تعاونی وجود نداشته باشد، نمی‌توان به موفقیت آن شرکت امید داشت. برعکس اگر

شرکتی با سرمایه کم ولی از گروهی اعضای مؤمن و علاقمند تشکیل شده باشد، توفیق بیشتری خواهد داشت. در شرکت تعاونی هیچ عضوی بمناسبت داشتن سرمایه بیشتر برتری ندارد. شرکت تعاونی اجتماع مساویهاست بگفته سینها دانشمند صاحب نظر هندی «به اجتماعی می‌توان شرکت تعاونی اطلاق کرد که میان انسان با انسانهای دیگر فرقی وجود نداشته باشد»

تنها برتری دهنده یک عضو بر دیگری خدمات و تلاشی است که برای وصول به هدف و موفقیت شرکت تعاونی از خود نشان می‌دهد.

همه اعضاء باید برای پیش‌برد کارائی شرکت کوشش نمایند. ۲ - عضویت در شرکت تعاونی باید آزاد و داوطلبانه باشد. در این مورد نکات زیر قابل توجه است:

الف - کلیه افراد واجد شرایط مقرر در اساسنامه مختار هستند بعضویت شرکت تعاونی در آیند و درهای شرکت بر روی افرادی که محل عملیات یا سکونت آنها در حوزه عمل شرکت باشد و به تمام یا قسمتی از خدمات شرکت احتیاج داشته باشند، باز است.

ب - هیچگونه تبعیض یا محدودیتی برای عضویت در شرکت تعاونی نباید وجود داشته باشد مگر به سبب عدم کفایت، ظرفیت فنی تأسیسات و وسایل و امکانات شرکت، مشروط بر اینکه در اساسنامه تصریح شده باشد.

پ - اعضاء شرکت تعاونی در انتخاب عقاید مذهبی، اجتماعی، سیاسی آزاد هستند ولی عقاید آنها نباید مانعی در راه

یک عضو علاقمند به کار تعاونی باید با خوش بینی منطقی برای ترویج فکر تعاون و تبلیغ کار تعاون اقدام کند از هرگونه بدگوئی و انتقادهائی که روحیه سایر اعضا را تخریب می‌کند احتراز نماید. دفاع از شرکتی که در آن عضویت داریم مهمترین وظیفه ماست. اگر بر شرکت ما ایرادی وارد است باید خودمان با راهنمایی مدیران و بازرسان و ابراز علاقمندی بیشتر در رفع آن اقدام کنیم.

شرکت تعاونی هر عضو دارای یک رای است. بقای یک شرکت تعاونی قائم به اعضای دارای یک رای است. بقای یک شرکت تعاونی قائم به اعضای آن است. مدیران و گردانندگان شرکت منتخب اعضا هستند. اعضائی که هر یک فقط یک رای دارند و نه بیشتر. این روش، فرد فرد اعضا را قادر می‌سازد که برگردش امور شرکت تعاونی خود قدم بقدم نظارت داشته باشند و در تعیین سرنوشت و کیفیت اداره سازمانی که خود بوجود آورده‌اند مستقیماً دخالت کنند. این روش به اعضای تعاونیها می‌آموزد که نفع فردی را در نفع جمع جستجو کنند.

اعضا با حضور در مجامع عمومی و رای دادن در محیط آزاد و برخوردار از مساوات کامل در عمل بصورت شاگردان ممتاز و لایق برای دموکراسی پرورش خواهند یافت. شرکت تعاونی عملی‌ترین مکتب آموزش دموکراسی و هسته اصلی برقراری اقتصاد دموکراتیک است.

۵- در شرکت تعاونی هر عضو به سهم خویش باید برای وصول به هدف مشترک تلاش و کوشش کند.

اساس تعاون بر خودیاری و کمک متقابل (یکی برای همه و همه برای یکی) نهاده شده است.

شرکت تعاونی از آن اعضا است، همه

در میان افرادی که با یکدیگر اشتراک منافع دارند قوی و ضعیف مطرح نیست. همه با یکدیگر برابرند. اعضای یک خانواده همانقدر که به شخص خود وابسته‌اند به یکدیگر نیز مربوط می‌شوند. در تعاونی احساس مال من و مال تو وجود ندارد. همه همکار یکدیگرند. انسانی عظمت خواهد یافت که در مقام و مرتبه‌ایکه قرار گرفته برای رفاه همکاران خود بیشتر تلاش کند.

۴- شرکت تعاونی سازمانی است اقتصادی که بر اساس دموکراسی اداره می‌گردد.

در این نکته مورد نکات زیر باید مورد توجه قرار گیرد.

شرکت تعاونی سازمانی است اقتصادی که بر خلاف سایر سازمانهای سرمایه‌داری و تجاری بر اساس دموکراسی اداره می‌شود و هدفش مبارزه علیه بهره‌کشی از ضعیف، استقرار عدالت اجتماعی، برقراری آزادی و برابری و توزیع عادلانه درآمد و ثروت در جامعه است.

ب- در شرکت تعاونی اعضا صرفنظر از سرمایه مادی و سهامی که دارند و بدون توجه به مقام اجتماعی و نژاد و رنگ و ... و هر نوع امتیازات دیگر به اعتبار جنبه انسانی و عضویت با حفظ تمام حقوق فردی و اجتماعی با یکدیگر برابر هستند. در

پیشرفت شرکت تعاونی فراهم سازد یا بحثهای خارج از موضوع فعالیت تعاونی برانگیزد یا به آزادی افکار و عقاید دیگران لطمه وارد کند.

ت- اعضای شرکت تعاونی آزاد خواهند بود تحت شرایط خاص عضویت خود را فسخ و با پس گرفتن سهام خود از شرکت تعاونی خارج شوند. از سوی دیگر هیچ عضو شرکت تعاونی را نمی‌توان بدون علت و ادار به خروج از شرکت کرد (مگر تحت شرایط مقرر در اساسنامه که برای حفظ منافع شرکت ضروری است)

ث- اعضا آزاد هستند که برای انتخاب شدن در هر یک از ارکان مختلف شرکت تعاونی فعالیت نمایند.

۳- شرط اساسی تشکیل و موفقیت یک شرکت تعاونی وجود احتیاج و هدف مشترک است که اعضا برای وصول به آن هدف حاضر به همکاری و مشارکت با یکدیگر شوند.

ادگار میلیو که از پیشروان نهضت تعاون سويس است، عقیده دارد تعاون و همکاری میان اعضا بوجود نمی‌آید مگر آنکه اعضا در شرایط مساوی قرار گرفته باشند.

مهاتما گاندی رهبر بزرگ هندوستان در ارتباط با مسائل انسانی تعاون گفته است:

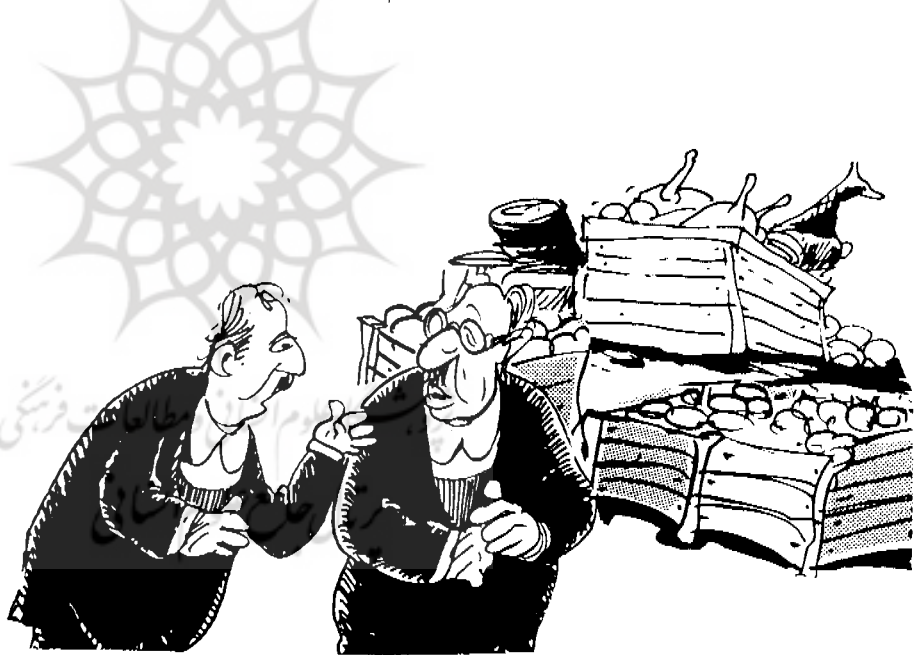
اعضاء باید در حوب و بد اناری که خود بوجود آورنده آن هستند، مشارکت و احساس مسئولیت نمایند.

از آنچه گذشت به این نتیجه می‌رسیم که اقتصاد تعاونی شیوه تازه‌ای است که جامعه انسانی را با آئین جدید زندگی اقتصادی و اجتماعی آشنا می‌سازد.

روشهای عملی عضویت در تعاونی

هر روز که می‌گذرد، هر قدر که برآگاهی مردم به آثار و نتایج تشکیل و عضویت در شرکت تعاونی افزوده می‌شود و هر اندازه که برداشته، وسعت و تعداد شرکت‌های تعاونی اضافه می‌گردد، شوق و شور علاقمندی مردم برای تأسیس و عضو شدن در شرکت‌های تعاونی زیادتر می‌شود.

طبقات مختلف مردم و گروه‌های اجتماعی چه در شهرها و چه در روستاها هر روز بیشتر از پیش به نتایج مثبت تعاون در تأمین رفاه و برآوردن احتیاجات اعضاء پی می‌برند و بیشتر به راه حل تعاونی و همبستگی و پیوستگی افراد جامعه توجه و اعتقاد پیدا می‌کنند. تشکیل یک شرکت تعاونی معمولاً در مراحل اولیه و موقعی که یک گروه مثلاً هفت نفری بعنوان هیئت مؤسس کارهای مقدماتی را شروع می‌کنند تا سرانجام به تنظیم اساسنامه و به قبول عضویت و فروش سهام و دعوت مجمع عمومی برسد، با شور و هیجان و علاقمندی افراد داوطلب عضویت همراه است. هر کس می‌خواهد به سهم خود هرکاری از دستش برمی‌آید برای زودتر تشکیل شدن شرکت انجام دهد. شور و شوق زیادی در اعضاء

هر کس یکبار در کار تعاون واقعاً با دانش کافی و صمیمانه شرکت کند و ارزش حقیقی آنرا درک نماید، برای تمام عمر تعاونگر باقی خواهد ماند.

وجود دارد، همه پذیرفته و باور دارند که آخرین راه حل و درمان ناراحتی‌های اقتصادی و اجتماعی خود را یافته‌اند و با تشکیل و به ثبت رسیدن و شروع کار شرکت تمام گرفتاریها از میان خواهد رفت. چه خوب بود این شوق و علاقمندی همیشه و در تمام طول عمر شرکت پای برجای می‌ماند.

اما متأسفانه تجربه نشان داده است که بزودی با برگزاری مجمع عمومی مؤسس و انجام یافتن انتخاب هیئت مدیره و بازرسان و مدیرعامل بتدریج از شور و حرارت اعضاء کاسته می‌شود!

اعضائی که هنوز بمعنی واقعی کار جمعی تعاونی پی‌نبرده‌اند خیال می‌کنند وظیفه اصلی آنها با انتخاب هیئت مدیره و واگذاری امور به آنها به آخر رسیده است! تصور نادرست آنها این است که عضویت و مسئولیت آنها با تکمیل برگ تقاضای عضویت و خریدن یک سهم و شرکت در اولین مجمع عمومی و انتخاب مدیران تمام شده است. این یک اشتباه بزرگ است. قبول عضویت شرکت تعاونی و خریدن یک یا چند سهم قدم آخر در پیوستن به صف تعاونیها نیست. بلکه قدم اول و سرآغازی برای قبول مسئولیت تعاونی است که وظایف اخلاقی و اجتماعی و اقتصادی تازه‌ای را بدنبال دارد. در قسمت اول این مجموعه به صراحت گفتیم شرکت تعاونی اجتماع افراد است نه سرمایه‌ها. اگر این اعضاء در فعالیتهای اجتماعی و اقتصادی شرکت تعاونی خودشان مشارکت نداشته باشند چه فایده‌ای از وجودشان عاید شرکت می‌شود.

حقیقت این است که هر قدر اعضاء مؤمن و معتقد به کار جمعی و تعاونی زیادتر باشند، کار چرخش امور شرکت بهتر و فشار بر مدیران کمتر خواهد بود. اما برعکس اگر تعداد اعضاء زیاد ولی مفهوم واقعی کار تعاونی و همکاری جمعی درک نشده باشد، زیادی جمعیت و تشتت آراء و عقاید، خود ممکن است مشکلی تازه بر سایر مشکلات شرکت تعاونی اضافه کند. بزرگترین مزیت یک شرکت تعاونی بر شرکتهای تجارتي، در مشارکت و جنب و جوش و فعالیت بیشتری است که اعضاء تعاونی از خود نشان می دهند. اگر روحیه و حالت همکاری در اعضاء تعاونی وجود نداشته باشد یا به علت هائی از میان برود، مؤسسه تعاونی خصلت تعاونی خود را از دست می دهد یک شرکت تعاونی نباید فقط متکی به فعالیت و کاروکوشش اعضاء هیئت مدیره و مدیرعامل خود باشد. بلکه باید از همکاری و علاقمندی کلیه اعضاء برخوردار گردد.

مهمترین وظایف اعضاء

در زیر بصورت کوتاه بعضی از مهمترین وظایف اعضاء که در واقع ضامن بقاء و موفقیت شرکت تعاونی است شمرده می شود:

۱ - کسی که علاقمند به قدرت و توانائی شرکت باشد، باید با خریدن حداقل یک سهم برای عضویت اقدام کند و مرتباً تا سرحدی

که توانائی مالی دارد، با خرید سهم بیشتر در تقویت بنیه مالی شرکت تعاونی خود اقدام کند. البته در پایان سال از مزایای سود سهام بهره مند خواهد شد.

۲ - یک عضو مؤمن و معتقد به کار تعاونی باید ترتیبی بدهد تا تمام یا قسمت زیادی از معاملات خود را در زمینه ای که هدف شرکت تعاونی است، با شرکت خود انجام دهد. بالا رفتن میزان معاملات و گردش بیشتر عملیات بر رونق و اعتبار شرکت تعاونی می افزاید.

۳ - شاید بتوان گفت اساسی ترین وظیفه اجتماعی عضو در شرکت تعاونی حضور بدون عذر و بهانه و بطور مرتب در جلسات مجمع عمومی شرکت و قبول دعوت هائی است که از او بعمل می آید. از مهمترین خصوصیات کار تعاون جنبه دموکراتیک و مشارکت اعضا در اداره امور و نظارت بر گردش کار آنست اگر اعضاء نسبت به تشکیل و حضور در مجمع عمومی بی علاقه و بی تفاوت بمانند و برای رایبی که می دهند ارزش و اهمیتی قائل نشوند، شرکت خصوصیت تعاونی خود را از دست می دهد و چه بسا برخی از مدیران از این حالت بی تفاوتی و عدم علاقه اعضاء در امور شرکت سوء استفاده نمایند!

۴ - عضوی که علاقمند است شرکت در راه وصول به هدفهای خود موفق گردد، باید با شرکت خود همواره در ارتباط باشد

و اگر راه حل و پیشنهاد مفیدی بنظرش می رسد در اختیار مدیران شرکت قرار دهد. در یک شرکت تعاونی مصرف اگر عضوی می تواند جنسی را از مرکز تولیدی ارزانتر و مناسبتر فراهم کند باید مدیرعامل را مطلع سازد و او را در کار و مسئولیتی که برعهده گرفته یاری دهد.

۵ - عضو شرکت تعاونی باید به مسئولیتی که با قبول عضویت بر عهده اوست وقوف داشته باشد و اگر انجام وظایفی از او خواسته شود و او از عهده آن کار برمی آید آمادگی از خود نشان دهد. اگر در شرکت تعاونی کمیته هائی برای امور خرید و فروش، آموزشی، حسابداری، روابط عمومی و نظایر آن تشکیل شده باشد برحسب اطلاع و تخصص خود با آن کمیته ها همکاری نماید.

۶ - انتقاد صحیح و سازنده و نشان دادن راه حلهای منطقی و عملی از وظایف مهمی است که اعضاء می توانند برای جلوگیری از انحراف از اصول تعاون و کسب و کار شرافتمندانه انجام دهند. در واقع از این طریق هوشیاری و علاقمندی نمود را به کارهای شرکت ابراز نمایند.

۷ - یک عضو علاقمند به کار تعاونی باید با خوش بینی منطقی برای ترویج فکر تعاون و تبلیغ کار تعاون اقدام کند از هرگونه بدگویی و انتقادهائی که روحیه سایر اعضاء را تخریب می کند احتراز

اگر روحیه و حالت همکاری در اعضاء تعاونی وجود نداشته باشد یا به علت هائی از میان برود، مؤسسه تعاونی خصلت تعاونی خود را از دست می دهد یک شرکت تعاونی نباید فقط متکی به فعالیت و کاروکوشش اعضاء هیئت مدیره و مدیرعامل خود باشد. بلکه باید از همکاری و علاقمندی کلیه اعضاء برخوردار گردد.

عضو آنست - عضو بنیانگذار و بوجود آورنده اساس و شالوده شرکت تعاونی است. شرکت تعاونی برای انجام یک کار جمعی به هیچ صورت نمی تواند موجودیت پیدا کند. شرکت تعاونی بوسیله اعضاء و برای اعضاء تشکیل می شود - شرکت تعاونی از آن اعضاء است و باید طبق رأی و اراده آنها تشکیل و اداره شود.

همانطور که هر یک از اعضاء در شرکت تعاونی وظایف و تکالیفی برعهده دارد و باید برای پیشرفت و موفقیت شرکت تعاونی خود کوشش کند، شرکت تعاونی نیز در برابر اعضاء یعنی صاحبان واقعی شرکت تعهداتی دارد. مدیران و گردانندگان شرکت باید طبق اساسنامه و مصوبات مجمع عمومی انتظارات معقول و منطقی آنها را برآورده سازند. در زیر به برخی از انتظارات اعضاء از شرکت تعاونی اشاره می شود.

انتظارات اعضاء

۱ - مهمترین انتظار یک عضو از شرکت تعاونی تلاش و کوششی است که مدیران شرکت برای تأمین منافع اقتصادی اعضاء و وصول به هدف و منظورهای مندرج در اساسنامه از خود نشان می دهند. اگر شرکت تعاونی برای تأمین احتیاجات مصرفی تشکیل شده، اعضاء انتظار دارند کالاها و خدمات مورد نیاز آنها از بهترین نوع و بامناسبترین قیمت در اختیارشان گذارده شود و تا جایی که امکانات شرکت اجازه می دهد تسهیلات لازم برای رفاه اعضاء فراهم گردد. در شرکت تعاونی بازاریابی قیمت خرید محصولات اعضاء از جانب شرکت باید بالاتر و بهتر از پله و ران و سلف خریداران باشد.

باایمان هیچوقت تمام تقصیرها را بگردن مدیران و گردانندگان شرکت نمی اندازد. این ما اعضاء شرکت هستیم که علاقمندی و شور و هیجان خود را برای پیشبرد شرکت از دست داده ایم!!...وجود حالت بی تفاوتی و بی اعتنائی و به اصطلاح خودمانی(بمن چه) سمی است که بتدریج اساس و بنیان یک مؤسسه تعاونی را متزلزل می کند بطوریکه دیر یا زود مقاومت و توانائی خود را در برخورد با مشکلات از دست می دهد و همواره در معرض خطر نابودی قرار می گیرد.

انتظارات اعضاء از شرکت تعاونی

اولین سنگ بنای یک شرکت تعاونی

نماید. دفاع از شرکتی که در آن عضویت داریم مهمترین وظیفه ماست. اگر بر شرکت ما ایرادی وارد است باید خودمان با راهنمایی مدیران و بازرسان و ابران علاقمندی بیشتر در رفع آن اقدام کنیم.

۸ - بسیاری از شرکتهای تعاونی که دقیقاً اصول جهانی تعاون را رعایت می نمایند به تشکیل کلاسهای آموزشی و یا چاپ و انتشار نشریات تعاونی اقدام می کنند. اعضاء شرکت تعاونی که از آنها برای شرکت در کلاس تعاونی دعوت می شود باید باعلاقمندی در این کلاسها شرکت کنند و نشریاتی که برای مطالعه در اختیار آنها قرار داده می شود بخوانند و مطالب آنرا به سایر اعضائی که نشریه را نخوانده یا نمی توانند بخوانند گوشزد کنند.

۹ - بالاخره یک عضو با انصاف و